

УДК 339.72

ЯРЕНКО А.В.

Київський національний університет технологій та дизайну

МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ КОТИРУВАННЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ РИЗИКІВ ВАЛЮТ СВІТУ

Мета. Розгляд міжнародної системи котирування валют із подальшим використанням результатів в маркетингових дослідженнях діяльності підприємств.

Методика. При проведенні досліджень були використані загальнонаукові та спеціальні методи: прямого та зворотного котирування валют, визначення середньо квадратичного відхилення та дисперсії, концептуального аналізу, діалектики, індукції і дедукції тощо.

Результати. Результати дослідження надають змогу визначати інфляційні ризики валют світу при проведенні маркетингових досліджень. Визначена система надає можливості уникнення втрат при проведенні міжнародних розрахунків.

Наукова новизна. Розроблено систему визначення інфляційних ризиків на основі котирування валют, яку можна застосовувати у маркетинговій діяльності вітчизняних підприємств при просуванні продукції на міжнародні ринки.

Практична значимість. Застосування системи визначення інфляційних ризиків валют, фахівцями відділів зовнішнього маркетингу вітчизняних підприємств, при проведенні аналізу міжнародного ринку та здійсненні міжнародних платежів.

Ключові слова: міжнародні ринки, валюта, котирування, крос-курси, комерційні ризики, валютні ризики, імпортер, експортер.

Вступ. На міжнародних ринках, поняття торгівлі валютними коштами об'єднує сукупність конверсійних (обмінних) і депозитно-кредитних операцій в іноземних валютах, які здійснюються за ринковим курсом чи процентною ставкою. Домінуючою валютою в системі грошових знаків світу є долар США, фінансовий стандарт якого визначається високим положенням американської економіки. Операції купівлі або продажу певної суми однієї валюти в обмін на іншу за точно визначеною ціною (валютним курсом) – проводяться на міжнародних валютних ринках FX (FOREX markets – Foreign Exchange Operations). Депозитно-кредитні угоди укладаються на грошовому ринку (Money Markets Operations).

Ці ринки в сукупності утворюють міжнародний валютний ринок, який є найбільшим у світі. Щоденний обсяг валютних операцій досягає 750 – 800 млрд. дол. США, річний оборот перевищує 100 трильйонів дол. США. Щорічний приріст обсягів міжнародної торгівлі валютами становить 5 – 7%. Валютний ринок загалом (близько 80%) є позабіржовим, і лише 20% валютних операцій проводиться на організованих валютних біржах. Головні центри міжнародної торгівлі – Лондон, Нью-Йорк, Токіо, Цюрих, Сінгапур тощо [1].

При проведенні міжнародних валютних розрахунків, завжди існує поняття валютного ризику, який відображає ймовірність фінансових втрат внаслідок того, що курс однієї валюти щодо іншої змінюється протягом певного часу. У реальному житті валютні курси дуже рідко вдається, більш чи менш довго, утримувати на одному й тому самому рівні. Отже, валютний ризик існує майже завжди, коли здійснюються операції з іноземною валютою. Розмір валютного ризику залежить від розмірів валютної позиції, яку займає

учасник у кожний певний момент часу та від зміни валютних курсів на міжнародному валютному ринку.

Постановка завдання. Об'єктом дослідження виступають методи котирування світових валют, які впливають на міжнародні розрахунки та платежі кліринговими валютами світу. Предмет дослідження становить розгляд системи інфляційних валютних ризиків у дослідженнях міжнародних платежів. Метою даної статті є розгляд міжнародної системи котирування валют із подальшим використанням результатів в маркетингових дослідженнях діяльності підприємств. Практична значимість дослідження лежить у застосуванні системи визначення інфляційних ризиків валют, фахівцями відділів зовнішнього маркетингу вітчизняних підприємств, при проведенні аналізу міжнародного ринку та здійсненні міжнародних платежів.

Результати дослідження. Міжнародна торгівля пов'язана із здійсненням валютних операцій, тому що місцеві валюти насамперед не цікавлять закордонного виробника продукції. Для визначення валютного курсу використовують котирування валют. Загальноприйнятим є котирування, зазвичай, в першу чергу клірингових валют, по відношенню до долара США або Євро [2]. Існують наступні котирування:

- пряме котирування, тобто, оцінка іноземної грошової одиниці в національній валюті. Наприклад: $1 \text{ грн.} = 1 \$ / 21 = 0,048 \$$ або $1 \text{ грн.} = 1 € / 24 = 0,042 €$
- зворотне котирування, що показує ціну одиниці національної валюти в іноземній валюті. Наприклад: $1 \$ = 21 \text{ грн.}; 1 € = 24 \text{ грн.}; 100 \text{ рублів РФ} = 38 \text{ грн.}$ тощо.

Існують також крос-курси валют, які показують співвідношення різних валют по відношенню до певної валюти (зазвичай долара США). Наприклад: $21 \text{ грн.} / 38 \text{ рублів РФ} = 0,552$. Дане співвідношення показує, що гривня України становить 0,552 рубля Російської Федерації по відношенню до долара Сполучених Штатів Америки.

У практиці міжнародного маркетингу також застосовуються курси з касовими операціями. Вони визначають курс на момент телеграфного або електронного переказу, коли валютна угода відбувається негайно або протягом до двох днів. За міжнародними угодами, котирування курсів валют проводиться для здійснення угод купівлі та продажу, коли існує котирування на базі курсу продавця і курсу покупця. Різниця між курсами «маржа» – дохід банку, який здійснює валютні операції. У широкому розумінні, це різниця між двома значеннями вартості одного й того ж активу (фінансового інструменту), що використовується з метою одержання прибутку [3]. Наприклад, різниця між ціною покупця та продавця, відсотковими ставками, цінами товарів, курсами валют, котируваннями цінних паперів тощо. Синонімом терміну є термін «спред».

У табл. 1 наведено приклад розрахунків прямого та зворотного котирування української гривні стосовно американського та австралійського долару. Літерою «V» – позначено валюту літерного коду, відносно кожної строки.

Таблиця 1

Приклад котирування української гривні за певний період

Літер-ний код	Кіл-ть оди-ниць	Назва валюти	Офіційний курс НБУ на певну дату	Котирування		Перевірка котиру-вання	Курси валют світу (1\$=1V)
				Пряме (1€ = V)	Зворотне (1V = €)		
USD	100	Долар США	2100,0	0,0476	21,0*	1,0	21,0
AUD	100	Австралійський долар	1630,38	0,0613	16,3038*	1,0	1,2873

* курс НБУ [4, 5].

Розрахунки проводяться у наступній послідовності:

1. Пряме котирування валют. $1 \text{ UAH} = 1 \text{ USD} / 21 \text{ UAH} = 0,0476 \text{ USD}$;
 $1 \text{ UAH} = 1 \text{ AUD} / 16,3038 \text{ UAH} = 0,0613 \text{ AUD}$.
2. Зворотне котирування. $1 \text{ USD} = 21 \text{ UAH}$;
 $1 \text{ AUD} = 16,3038 \text{ UAH}$.
3. Перевірка котирування валют. Добуток прямого та зворотного котирування має отримати у результаті одиницю.
4. Курси валют світу. Визначають, скільки коштує валюта певної країни у доларовому еквіваленті USD. $1 \text{ USD} = 21 \text{ UAH}$;
 $1 \text{ USD} = 0,0613 \text{ AUD} * 21 \text{ UAH} = 1,2873 \text{ AUD}$.

Учасники міжнародних валютних відносин піддаються різноманітним ризикам. Існують різноманітні комерційні ризики, які впливають на діяльність контрагентів:

- зміна ціни товару після укладення контракту;
- відмова імпортера від прийому товару, особливо при інкасовій формі розрахунків;
- помилки в документах чи оплаті товарів;
- зловживання або розкрадання валютних коштів, виплати за підробленими банкнотами, чеками;
- неплатоспроможність покупця або позичальника;
- нестійкість валютних курсів;
- інфляція;
- коливання відсоткових ставок.

Особливе місце серед комерційних ризиків займають валютні ризики. Валютний ризик – це ризик, викликаний зміною реальної вартості платежу, проведеного в іноземній валюті, у зв'язку з коливанням її курсу. Валютні ризики підрозділяються на курсові (викликані втратами при коливаннях валютних курсів) і інфляційні ризики (обумовлені знеціненням валют в результаті інфляції). Основа валютного ризику – зміна реальної вартості грошового зобов'язання. Експортер (кредитор) несе збитки при зниженні курсу валюти ціни по відношенню до валюти платежу, так як він отримує меншу вартість у порівнянні з контрактною. Для імпортера (боржника) валютні ризики виникають, якщо підвищується курс валюти ціни по відношенню до валюти платежу. В якості механізму страхування від інфляційних процесів використовуються валютно-фінансові умови, які є реквізитом будь-якого зовнішньоторговельного контракту. Валютні умови включають: встановлення валюти ціни і способу її визначення, встановлення валюти платежу,

встановлення порядку перерахунку валют при розбіжності валюти ціни і валюти платежу, встановлення захисних застережень.

Валюта ціни – це валюта, в якій визначаються ціни на товар (послуги). Валюта платежу – це валюта, в якій повинно бути погашено зобов'язання імпортера. Оптимальний варіант – збіг валюти ціни і валюти платежу. При нестабільності валютних курсів, валюта ціни встановлюється в найбільш стійкій валюті, а валюта платежу – у валюті імпортера. Якщо за період між підписанням контракту і платежем змінюється курс валюти платежу, то одна сторона несе збитки, інша отримує прибуток. Можна запропонувати доволі простий спосіб обрахування можливих інфляційних ризиків валют світу. Обчислюється середня зважена курсу національної валюти, наприклад, до американського долару за визначений період.

$$\bar{y} = \Sigma y_j / m \quad (1)$$

де, y_j – щоденні курси валют за визначений період, m – кількість вимірів.

Визначається дисперсія та середньоквадратичне відхилення валюти. Після цього розраховується ризик інфляції валюти:

$$\sigma^2 = \Sigma (y_j - \bar{y})^2 / m \quad (2)$$

$$I_p = (\sigma / \bar{y}) * 100 \quad (3)$$

де, I_p – інфляційний ризик валюти, %; σ^2 – дисперсія; σ – середньоквадратичне відхилення щоденних курсів валюти.

Даний метод у першу чергу стосується країн, які розвиваються і у яких є великі ризики інфляційних процесів. Розрахунки необхідно проводити відносно клірингових валют першої категорії: американського долару, ЄВРО, швейцарського франку, британського фунту чи японської єни. У табл. 2 представлено приклад розрахунку інфляційного ризику валют з урахуванням вищевикладених показників.

Таблиця 2

Розрахунок інфляційного ризику певних валют відносно USD

Літерний код	Кількість одиниць	Назва валюти	Офіційний курс банку країни на певну дату, грн. (НБУ)	Середній показник курсу валюти, грн.	Дисперсія певної валюти, грн.	Середньо квадратичне відхилення, грн.	Ризик інфляції валюти, %
UAH	100	Гривня	2102,58	2111,76	129,8982	11,3973	0,540
			2110,24				
			2116,93				
			2115,33				
			2113,72				
AUD	100	Долар (Австралія)	1632,92	1633,55	31,9059	5,6485	0,346
			1631,71				
			1630,38				
			1637,42				
			1635,31				
TRY	100	Турецька ліра	788,88	773,33	368,1093	19,1862	2,481
			763,15				
			774,22				
			771,23				
			769,15				

Отримані значення ризику інфляції у межах від 0 до 1 на протязі певного календарного періоду показують, що валюта повністю стабільна та її можна використовувати у міжнародних розрахунках і платежах. Значення ризику інфляції валюти у межах від 1 до 3 відсотків, показує існуючі коливання валюти на ринку, що може привести до деяких втрат у міжнародних розрахунках. При цьому, розрахунки і платежі необхідно здійснювати з обережністю, щоб не наразитися на можливі втрати. Відхилення від значення 3 у більшу сторону показує, що проводити міжнародні платежі у певній валюті небезпечно, у зв'язку з можливістю великих втрат при коливанні курсової різниці.

Висновки. Валютний ризик є одним з найважливіших чинників міжнародної торгівлі. На валютні ризики наражаються не тільки торговельні контрагенти, а також банки, державні установи, приватні особи, які мають валютні рахунки. Непередбачені коливання валютних курсів ведуть до прямих втрат одних фірм та банків і прибутків – інших. Валютні ризики – загроза втрат у результаті зміни курсів валют під час виконання контракту. Такі втрати виникають, зокрема, при змінах курсу валюти ціни відносно валюти платежу в період між підписанням зовнішньоторговельного або кредитного контракту і здійсненням платежу за ним. У разі збігу валюти ціни і валюти платежу, валютний ризик спричинюється зміною курсу валюти контракту порівняно з національною валютою контрагентів або з падінням купівельної спроможності валют.

Якщо валюта ціни і валюта платежу не збігається, експортер зазнає збитків при зниженні курсу валюти ціни відносно валюти платежу, оскільки він отримує менший грошовий еквівалент зафіксованої в контракті вартісної величини. Аналогічним буде валютний ризик для кредитора. Навпаки, для імпортера і боржника валютні ризики виникають при підвищенні курсу валюти ціни відносно валюти платежу, оскільки для її купівлі необхідно заплатити більше національної валюти. У разі збігу валюти ціни і валюти платежу, валютний ризик експортера виникає при девальвації валюти контракту відносно його національної валюти. І навпаки, імпортер зазнає збитків, якщо відбувалася ревальвація валюти договору відносно своєї національної валюти. Найбільшою мірою на валютні ризики наражаються експортери та імпортери готових виробів, особливо машин та обладнання, оскільки подібні контракти, як правило, укладаються за умови відстрочки платежу.

Таким чином, чим більший період між підписанням контракту і проведенням платежу за ним, тим вища вірогідність валютних коливань і гостріша необхідність проведення захисних заходів, спрямованих на запобігання валютним ризикам. Одним із видів захисних заходів, є застосування вищевикладеної методики розрахунку інфляційних ризиків у міжнародних розрахунках контрагентів.

Список використаних джерел

1. Демчук Т.П. Аналіз ризиків при здійсненні підприємствами валютних операцій / Т.П. Демчук // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси» – 2009. – № 6 (24). – ч. 2. – с. 159-167.
2. Литвин М.В. Посібник до вивчення дисципліни «Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції» / М.В. Литвин, Н.В. Стукало. – Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2014. – 64 с.

3. Shoup Gary. Currency Risk Management: A Handbook for Financial Managers, Brokers, and Their Consultants / Gary Shoup. – Amacom. American Management Association 1601 New York, 2012. – 639 p.

4. Сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.

5. Финансовый портал Минфин. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.minfin.com.ua/>.

References

1. Demchuk, T.P., (2009). Analiz rizikiv pri zdiysnenni pidpriemstvami valyutnih operatsiy [Analysis of the risks in foreign exchange transactions by enterprises]. *Economichni nauki. Seriya oblic i finansi - Economics. A series of Accounting and Finance*, 6(24), 159-167 [in Ukrainian].

2. Litvin, M.V., (2014). *Posibnik do vivchennya distsiplini Mizhnarodni kreditno-rozrahunkovi ta valyutni operatsii [Guide to the study of the subject International credit-rated and foreign currency transactions]*. Dnepropetrovsk: RIO DNU [in Ukrainian].

3. Shoup Gary. Currency Risk Management: A Handbook for Financial Managers, Brokers, and Their Consultants / Gary Shoup. – Amacom. American Management Association 1601 New York, 2012. – 639 p.

4. Sayt Natsionalnogo banku Ukraini [The National Bank of Ukraine]. *bank.gov.ua/control/uk/index*. Retrieved from <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index> [in Ukrainian].

5. Finansoviy portal Minfin [Financial Portal Ministry of Finance]. *minfin.com.ua*. Retrieved from <http://www.minfin.com.ua/> [in Ukrainian].

МАРКЕТИНГОВОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ СИСТЕМЫ КОТИРОВОК И ОПРЕДЕЛЕНИЕ ИНФЛЯЦИОННЫХ РИСКОВ ВАЛЮТ МИРА ЯРЕНКО А.В.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Цель. Рассмотрение международной системы котировок валют, с последующим использованием результатов в маркетинговых исследованиях деятельности предприятий.

Методика. При проведении исследований были использованы общенаучные и специальные методы: прямой и обратной котировки валют, определения среднеквадратичного отклонения и дисперсии, концептуального анализа, диалектики, индукции и дедукции и др.

Результаты. Результаты исследования дают возможность определять инфляционные риски валют мира при проведении маркетинговых исследований. Определена система, которая предоставляет возможность избегания потерь при проведении международных расчетов.

Научная новизна. Разработана система определения инфляционных рисков на основе котировок валют, которую можно применять в маркетинговой деятельности отечественных предприятий при продвижении продукции на международные рынки.

Практическая значимость. Применение системы определения инфляционных рисков валют, специалистами отделов внешнего маркетинга отечественных предприятий, при проведении анализа международного рынка и осуществлении международных платежей.

Ключевые слова: *международные рынки, валюта, котировки, кросс-курсы, коммерческие риски, валютные риски, импортер, экспортер.*

MARKETING RESEARCH OF QUOTATIONS AND DEFINITION OF WORLD CURRENCIES INFLATION RISKS

YARENKO A.

Kiev National University of Technologies and Design

Purpose. Consideration of the international system of currency quotations, and then use the results of market research activities of enterprises.

Methodology. During the study general scientific and special methods were used: direct and inverse currency rates, determining the mean-square deviation and variance, conceptual analysis, dialectics, induction and deduction, and others.

Findings. The findings make it possible to determine the risk of inflation rates in the world market research. Defined system that allows avoidance of losses in international payments.

Originality. A system for determining the inflation risks on the basis of quotations of currencies that can be used in the marketing activities of domestic enterprises in the promotion of products to international markets.

Practical value. Application of determining rates of inflation risks, specialist of the department of external marketing of domestic enterprises in the analysis of the international market and the implementation of international payments.

Keywords: *international markets, currency, quotes, cross rates, commercial risk, currency risk, the importer, the exporter.*